

DESQUISICIONS POÈTIQUES: UN TAST DE TERMINOLOGIA VÍRICA

Joan Cabalgante

L'altre dia de pagès, per la televisió, li feien una consulta a l'eminent escriptor Màrius Serra sobre els noms que ha donat aquesta crisi del coronavirus. Ara m'agradaria fer-vos arribar l'origen d'uns quants d'aquests termes.

Primer de tot, convé definir el terme pandèmia com a nom d'origen grec que prové de l'arrel pan, que significa tot i demos, que vol dir poble. I si hoensem bé, si entenem poble com l'aldea global que som, és a dir, tot el món, té el seu sentit.

Un altre terme era la paraula contagi. Segons el diccionari Alcover-Moll contagi ve de la paraula llatina del mateix significat que és contagiatus, és a dir, la transmissió d'una malaltia per contacte directe o indirecte del malalt amb el sa.

Més curiosa pel qui la diu és la paraula virus, també d'origen llatí, que significa «verí»

Més curiosa pel qui la diu és la paraula virus, també d'origen llatí, que significa verí, que abans que agafés les dimensions significatives dins el camp de la informàtica, ja era un organisme d'estructura molt senzilla, compost de proteïnes i àcids nucleics, que és capaç de reproduir-se en el sinus de cèl·lules específiques vives, quan utilitza el seu metabolisme (DRAE).

El nom d'epidèmia també té relació amb tot el que està succeint. D'abast menor que la pandèmia, l'origen del nom és medieval i aquest deriva de la paraula greg, que pròpiament significa estància en una població.

Aquests termes i d'altres ens han acompanyat durant aquests dies conjuntament amb una literatura relacionada amb el tema, així com les seves corresponents versions filmiques. Un d'aquests llibres és Apocalipsi d'Stephen King, que en el seu capítol vuitè explica com es contagia un virus de grip mortal, i avisava dels perills que hi ha si es deixa sota cap tipus de control. En el terreny del cinema Matt Damon va protagonitzar una pel·lícula en el 2011 (sí, 2011 i no 2020, com alguns han volgut fer creure), titulada Contagi, que explica la història d'un virus mortal originat a Hong Kong, on la propagació també és a través de les persones.

Però si tornam a la realitat us contaré les noves que em porta una infermera gabellina, Marina Lorenzo, antiga alumna de l'IES Capdepera, que treballa en un hotel d'aquests que han preparat per a l'ocasió per acollir malalts a la manera d'hospital. Si aquests darrers semblen camps de batalla, els hotels adaptats per salvar vides no se queden curts. Des d'aquestes pàgines, li enviam una abraçada gran!

En el terreny del cinema Matt Damon va protagonitzar una pel·lícula en el 2011 (sí, 2011 i no 2020, com alguns han volgut fer creure), titulada Contagi.

Posteriorment, a les farmàcies més properes (em refereixo sobretot a Capdepera i Cala Rajada) la incertesa inicial s'ha esvaït una mica. Ara les apotecàries s'han adaptat a la nova situació i compleixen com toca amb la desinfecció després de cada jornada laboral.

Des d'aquí també els volem donar l'enhorabona per la tasca que estan complint rere el taulell de les apotecaries. Un aplaudiment també per a elles.

Practiquem allò que els autors modernistes o els romàntics ja feien molt abans que nosaltres: l'evasió

I és que la primera línia no deixa espai per a la ficció, ni per a la literatura. Des de casa, però ens podem acostar una mica més a lectures com les que acab de fer, que res tenen a veure amb el virus, perquè el que és ben necessari és que practiquem allò que els autors modernistes o els romàntics ja feien molt abans que nosaltres: l'evasió. La primera és d'un poeta molt conegut: Antonio Machado. Andrés Sorel, a la seva obra *Guía popular de Antonio Machado* dins la col·lecció *Lee y Discute*, traça un itinerari, tot i que breu i realista, revelador de la vida compromesa i literària d'aquest gran autor en llengua castellana. Compromès políticament amb la República i literàriament amb la generació del 98, aquella que va veure com es perdien les colònies espanyoles, va ser coherent estèticament i vital fins als seus darrers dies. El brevíssim opuscle s'edi-

tà a Madrid l'any 1975 i la coberta va acompanyada d'un retrat de Picasso sobre la figura del poeta sevillà. En el llibre es descriu el periple de l'autor amb reveladores dades literàries, passant per les ciutats que ell va habitar, com foren Baeza, Segòvia, Madrid o Sòria, el relat deixa entreveure que qui l'escriu també professa tot l'amor per les lletres com el personatge que les protagonitza.

Seguidament, també vos vull parlar d'un altre mestre, en aquest cas més proper a mi, a nosaltres i d'activitat recent fins fa ben poquet. Ell mateix va entrar dins la meua aula per lliurar-me el que és el seu primer llibre, *Siempre quise ser maestro*, de Santiago Barrado. De tot d'una em cridà l'atenció el seu subtítol: *Autobiografía isquémica*. I és que en ell, Santi, si em permet tutejar-lo, ens conta la seva vida des del caire de la seva professió de mestre, gens isquémica, diria jo. I és que aquest professor, nascut a Madroñera, a la província de Càceres, el tenim aquí a prop, a Son Servera, on sense fer gaire renou, ha anat educant tota la quitxalla que entrava a l'IES Puig de sa Font d'aquest poble veïnat, des de la seva fundació, ni més ni menys. En el seu relat es va definint la part bona i la no tan bona de la professió docent, amb les rutines de les avaluacions, amb les petites decepcions i amb el lema d'aprendre a aprendre com a capdavanter per treure

endavant la feina. El relat íntim de la seva vida ens regala aquest gran professor i amic, que he llegit des de la meua admiració, i que recomano no només a tot aquell que s'endinsi dintre la professió d'ensenyant, sinó també a tothom que vulgui dotar de certa realització amb tot allò que fa a la vida. Si una cosa té clara Santiago Barrado és que tot s'ha de fer des de la senzillesa i des de la humilitat que l'exercici de viure ens demana. Crec que ell, després de llegir la seva darrera valoració, ho ha aconseguit, a la seva manera. El llibre pot fer badar a més d'un els ulls davant de la maresma d'una professió burocratitzada, legalitzada, que cada dia rep un nou cop de timó, i que no pot deixar de perdre la seva perspectiva davant dels primers objectius d'aquesta activitat: els alumnes (o els infants, terme que em fa veure Jaume Frontera, que pot ser el nostre equivalent als fillets menorquins o als boixos eivissencs).

El que és ben necessari és que practiquem allò que els autors modernistes o els romàntics ja feien molt abans que nosaltres: l'evasió.

D'altra banda, el que hi ha aquests dies és sobretot oferta cultural, músics des dels balcons, concerts a casa, escriptors que publiquen novel·les, fins i tot Pearl Jam ha llançat un disc des de les plataformes que ofereixen les xarxes. Sense sortir-me d'aquest paràmetre musical,

el meu amic poeta Pere Orpí em va donar a llegir una joia deliciosa sobre un grup emblemàtic de les nostres illes: Los 5 del Este. Amb aquest homònim titula Pep Alba una biografia del grup que és una delícia per a tots aquells amants de la música. El grup de Cala Millor, que fins i tot va arribar a enregistrar amb els mateixos aparells que els Beatles, va sonar també pels locals de Cala Rajada i deixà un bon estol de discs, testimonis d'un dels millors grups de l'illa. Pep relata una història que ell mateix protagonitzà com a membre del grup i ens conta els moments més àlgids i també les picabaralles entre alguns dels seus components. Diguem que ens fica, com a lectors, entre bambolines per mostrar la cara més personal d'aquest grup del llevant de Mallorca. Com a anècdota només avançar-vos que també hi participà, al grup, a la seva època més madura, Tomeu Penyasso. Sabeu de qui us parlo? Gràcies, Pere, per aquesta descoberta literària i musical. Els grups d'avui dia han d'aprendre molt d'aquesta banda, que protagonitzà un dels moments de més esplendor musical a totes les Illes i a fora d'elles.

Si reprenem l'assumpte que ens ocupa aquesta secció d'avui, comentar també que hi ha hagut un bon amic excursionista i capvermeller que ha posat sobre la taula una altre qüestió ortogràfica. Hem d'escriure coronavirus amb majúscula o amb minúscula? Doncs bé, els membres de la RAE encara no s'han pronunciat sobre aquest tema, perquè suposo que també deuen estar en quarantena, i la paraula,

encara no està registrada al diccionari de la Real Academia. Els que sí que la tenen són els infatigables amics de l'Optimot, que registren les dues possibilitats, Coronavirus i coronavirus. La primera atén a la definició Gènere de virus de la família Coronaviridae que inclou l'agent de la bronquitis infecciosa aviària, de la diarrea neonatal dels vedells (...). I la segona Família de virus amb RNA monocatenari de sentit positiu, de forma esfèrica i amb nucleocàpsida de simetria helicoidal, amb un diàmetre de 80 a 130 nm, que presenten un embolcall amb expansions en forma de pètals o punxes. D'altra banda, el DIEC tampoc registre encara aquest terme.

Hem d'escriure coronavirus amb majúscula o amb minúscula?

Si seguim amb aquesta qüestió, també és interessant veure quin és el gènere que s'ha d'emprar a l'hora de referir-se a aquest mot: tant en castellà, com en català i en francès, la paraula coronavirus és un nom que presenta el gènere masculí, en canvi en anglès coronavirus és un mot neutre. Per Internet, la balança oscil·la entre la coronavirus (suposant que en correlació amb malaltia, que també és un vocable femení) i el coronavirus; però si atenem al TERMCAT, la paraula és masculina i hauria d'anar acompanyada per l'article masculí el.

La malaltia no ens ha de fer sucumbir i la literatura ens ha de salvar

En definitiva, la malaltia no ens ha de fer sucumbir i la literatura ens ha de salvar. Ara que sabem l'origen del seu nom, anem a l'arrel del problema. Siguem radicals, en el sentit més etimològic del terme i, per ventura, així podrem sortir-ne amb la dignitat d'haver entès la paraula que l'identifica. El coronavirus és un nom que cercaren devers vint milions de vegades a través de Google i altres xarxes socials els primers dies; 19 representa l'any que va sorgir; la D ve de la paraula anglesa Disease i la corona li ve de les extensions que porta el seu nucli, molt semblants a la corona solar, descobriment revelat per la revista Nature l'any 1968. ■

